
HOF VAN CASSATIE 5 SEPTEMBER 2019

EUROPEES EN INTERNATIONAAL GERECHTELIJK RECHT

Bevoegdheid en executie – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Bevoegdheid in burgerlijke en handelszaken – Bijzondere bevoegdheid – Artikel 5, 3. – Bevoegdheid ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad – Plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen – Belegger die zijn woonplaats in België heeft en die heeft belegd in een Amerikaans fonds – Bevoegdheid om kennis te nemen van de vordering die door deze belegger is ingesteld met betrekking tot de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad van het fonds en zijn beheerder

Een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat kan in een andere lidstaat worden opgeroepen, ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen; als plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, moet, volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie, worden begrepen hetzij de plaats van de veroorzakende gebeurtenis die aan de schade ten grondslag ligt, hetzij de plaats waar de schade is ingetreden; met het begrip “plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” wordt niet bedoeld op de plaats waar de verzoeker woont enkel op grond dat deze aldaar financiële schade heeft geleden die voortvloeit uit het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van onderdelen van zijn vermogen; daarentegen is de bevoegdheid van de gerechten van de woonplaats van de verzoeker gerechtigd voor zover deze woonplaats inderdaad de plaats is van de schadebrengende gebeurtenis of het intreden van de schade.

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT**Nationale regels – Verbintenissen**

Krachtens artikel 96, 2° WIPR zijn de Belgische rechters bevoegd om kennis te nemen van de vorderingen aangaande verbintenissen, naast de gevallen voorzien in de algemene bepalingen van deze wet, betreffende een verbintenis voortvloeiend uit een onrechtmatige daad, a) indien de schade-lijke handeling zich geheel of gedeeltelijk in België heeft voorgedaan of dreigt zich te zullen voordoen of b) indien en voor zover de schade zich in België heeft voorgedaan of dreigt zich te zullen voordoen; uit voormeld artikel en de wetsgeschiedenis blijkt dat deze bepaling gebaseerd is op de interpretatieve rechtspraak van het Hof van Justitie bij artikel 5, 3. EEX-Verordening, thans artikel 7, 2. Brussel Ibis-Verordening.

DROIT JUDICIAIRE EUROPÉEN ET INTERNATIONAL

Compétence et exécution – Règlement (CE) n° 44/2001 – Compétence judiciaire en matière civile et commerciale – Compétences spéciales – Article 5, 3. – Compétence en matière délictuelle ou quasi délictuelle – Lieu où le fait dommageable s’est produit ou risque de se produire – Investisseur, domicilié en Belgique, ayant investi dans un fonds américain – Compétence pour connaître du recours introduit par cet investisseur au titre de la responsabilité délictuelle du fonds et de son gestionnaire

Une personne domiciliée sur le territoire d’un Etat membre peut être atraite dans un autre Etat membre en matière délictuelle ou quasi délictuelle, devant le tribunal du lieu où le fait dommageable s’est produit ou risque de se produire; le lieu où le fait dommageable s’est produit doit, selon la jurisprudence constante de la Cour de justice de l’Union européenne, s’entendre soit du lieu de l’événement causal qui est à l’origine du dommage, soit du lieu où le dommage est survenu; la notion de « lieu où le fait dommageable s’est produit » ne vise pas le lieu du domicile du demandeur au seul motif qu’il y aurait subi un préjudice financier résultant de la perte d’éléments de son patrimoine intervenue et subie dans un autre Etat membre; en revanche, l’attribution de compétence aux juridictions du lieu du domicile du demandeur est justifiée dans la mesure où le domicile du demandeur constitue effectivement le lieu de l’événement causal ou celui de la matérialisation du dommage.

DROIT INTERNATIONAL PRIVÉ**Règles nationales – Obligations**

En vertu de l’article 96, 2°, de la loi du 16 juillet 2004 portant le Code de droit international privé, les juridictions belges sont compétentes pour connaître de toute demande en matière d’obligations, outre dans les cas prévus par les dispositions générales de ce code, lorsque cette demande concerne une obligation dérivant d’un fait dommageable a) si le fait générateur de l’obligation est survenu ou menace de survenir, en tout ou en partie, en Belgique ou b) si et dans la mesure où le dommage est survenu ou menace de survenir en Belgique; il ressort de l’article précité et de la genèse de la loi que cette disposition se base sur la jurisprudence interprétative de la Cour de justice de l’Union européenne concernant l’article 5, 3., du règlement n° 44/2001, actuellement article 7, 2., du règlement n° 1215/2012 du Parlement européen et du Conseil du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l’exécution des décisions en matière civile et commerciale.

P.A. e.a./(1) *The Life Assets Funds PLC*, (2) *J.B. e.a.*, (3) *City Financial Investment Company Limited*, (4) *SWiCapital LP*, (5) *N.E. et* (6) *P.D.*

Zet.: E. Dirix (voorzitter), A. Smetryns, K. Mestdag, G. Jocqué, en K. Moens (raadsheren)

OM: A. Van Ingelgem

Pl.: Mrs. B. Maes, J. Verbist et H. Geinger

Zaak: C.18.0248.N

III. Beslissing van het Hof

Beoordeling

Eerste middel

(...)

TWEDE ONDERDEEL

2. Krachtens artikel 5, 3. EEX-Verordening kan een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, in een andere lidstaat worden opgeroepen, ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen.

3. Als plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, moet, volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie, worden begrepen hetzij de plaats van de veroorzakende gebeurtenis die aan de schade ten grondslag ligt, hetzij de plaats waar de schade is ingetreden (arresten 30 november 1976, C-21/76, *Bier*; 27 oktober 1998, C-51/97, *Réunion européenne SA*; 28 januari 2015, C-375/13, *Harald Kolossa*; 16 juni 2016, C-12/15, *Universal Music International Holding BV*).

4. Het Hof van Justitie oordeelt in vaste rechtspraak dat met het begrip “plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan” niet wordt bedoeld op de plaats waar de verzoeker woont enkel op grond dat deze aldaar financiële schade heeft geleden die voortvloeit uit het in een andere verdragsluitende staat ingetreden en door hem geleden verlies van onderdelen van zijn vermogen. Daarentegen is de bevoegdheid van de gerechten van de woonplaats van de verzoeker gerechtvaardigd voor zover deze woonplaats inderdaad de plaats is van de schadebrengende gebeurtenis of het intreden van de schade (arresten 28 januari 2015, C-375/13, *Harald Kolossa*, r.o. 48-50; 12 september 2018, C-304/17, *Löber*, r.o. 23-25).

5. De appelrechters stellen vast en oordelen dat:

– de eisers als beleggers een vordering tot betaling van schadevergoeding hebben ingesteld tegen de verweerders omwille van de aantasting van de waarde van het onderpand van de beleggingsfondsen waarin zij hadden geïnvesteerd, met name Amerikaanse levensverzekeringen, ten gevolge van een slecht beheer ervan door de verweerders;

– de beweerd tekortkomingen die de eisers aan de grondslag van hun vorderingen leggen, niets met het Belgisch

grondgebied te maken hebben, aangezien zij hetzij in Ierland, het Verenigd Koninkrijk of de Verenigde Staten van Amerika hebben plaatsgevonden;

– de beweerd schade werd veroorzaakt aan het beleggingsobject, zijnde Amerikaanse levensverzekeringen, die, zoals de eisers perfect wisten, in Amerikaanse trusts werden ondergebracht;

– de eisers hun inbreng van 50.000 euro op een rekening van de Amerikaanse trustee P. betaalden;

– de ingeroepen schade derhalve in Amerika intrad en enkel door weerkaatsing gevoeld kon worden in het vermogen van voor een groot deel in België wonende of gevestigde eisers;

– dit laatste echter geen voldoende aanknopingspunt vormt, opdat de schade in België is ingetreden.

6. Door aldus te oordelen dat het verlies van de vermogensbestanddelen van de eisers in de Verenigde Staten is ingetreden, zodat de rechtstreekse schade zich aldaar heeft voorgedaan, en op die grond te beslissen dat de Belgische rechtbanken geen rechtsmacht hebben krachtens artikel 5, 3. EEX-Verordening, schenden de appelrechters die bepaling niet.

Het onderdeel kan niet worden aangenomen.

(...)

Tweede middel

7. Krachtens artikel 96, 2° WIPR zijn de Belgische rechters bevoegd om kennis te nemen van de vorderingen aangaande verbintenissen, naast de gevallen voorzien in de algemene bepalingen van deze wet, betreffende een verbintenis voortvloeiend uit een onrechtmatige daad, a) indien de schadelijke handeling zich geheel of gedeeltelijk in België heeft voorgedaan of dreigt zich te zullen voordoen of b) indien en voor zover de schade zich in België heeft voorgedaan of dreigt zich te zullen voordoen.

8. Uit voormeld artikel 96, 2° en de wetsgeschiedenis blijkt dat deze bepaling gebaseerd is op de interpretatieve rechtspraak van het Hof van Justitie bij artikel 5, 3. EEX-Verordening, thans artikel 7, 2. Brussel *Ibis*-Verordening.

9. In zoverre het middel ervan uitgaat dat voor de interpretatie van artikel 96, 2° WIPR niet bij analogie kan worden teruggegrepen naar de rechtspraak van het Hof van Justitie met betrekking tot artikel 5, 3. EEX-Verordening, faalt het naar recht.

10. Voor het overige is het middel gesteund op de in het tweede onderdeel van het eerste middel vergeefs aangevoerde grief.

In zoverre is het middel afgeleid en mitsdien niet ontvanke-lijk.

Dictum

Het Hof,

Verwerpt het cassatieberoep.

Veroordeelt de eisers tot de kosten.

Note

La localisation du préjudice financier: application de la jurisprudence européenne par la Cour de cassation

Thomas DERVAL^{1,2}

I. INTRODUCTION ET CONTEXTE

1. Les demandeurs en cassation avaient investi, au travers d'une entité dénuée de personnalité juridique (*maatschap*) établie à Anvers, dans différentes structures d'investissement promues par une société d'investissement néerlandaise. Les demandeurs étaient ainsi notamment devenus actionnaires de fonds d'investissement américains (*trusts*) dont les actifs consistaient, au moins en partie, en des polices d'assurance vie américaines.

Les investissements des demandeurs avaient été effectués par le biais de transferts sur le compte bancaire du trustee américain – vraisemblablement ouvert auprès d'une banque américaine – responsable des différents trusts.

2. Après quelque temps, les trusts ont été déclarés en faillite et les demandeurs ont réalisé des pertes importantes. Estimant avoir été victimes d'une tromperie, les demandeurs ont introduit une action en responsabilité extracontractuelle à l'encontre des différentes structures intervenues, de près ou de loin, dans l'investissement: un fonds d'investissement irlandais et ses administrateurs, le gestionnaire de ce fonds et ses administrateurs, le dépositaire, le sous-dépositaire, le conseiller et l'actuaire du fonds d'investissement, l'actionnaire du gestionnaire et un gestionnaire de fonds britannique.

La faute invoquée à titre extracontractuel par les demandeurs

consistait essentiellement en la mauvaise gestion des polices d'assurances vie sous-jacentes aux trusts.

3. Tant le tribunal de première instance que la cour d'appel d'Anvers se sont estimés territorialement incompétents pour traiter de l'action en responsabilité extracontractuelle.

En particulier, la cour d'appel d'Anvers a rejeté sa compétence sur pied de l'article 5, 3., du Règlement Bruxelles I³ qui, en matière aquilienne, octroie une compétence spéciale à la juridiction « *du lieu où le fait dommageable s'est produit ou risque de se produire* ». La juridiction anversoise a, plus spécifiquement, estimé que tous les manquements allégués avaient été, le cas échéant, posés en Irlande, au Royaume-Uni ou aux Etats-Unis et que le dommage s'était quant à lui matérialisé aux Etats-Unis.

4. Déçus de la décision anversoise, une partie des investisseurs s'est pourvue en cassation, invoquant des moyens fondés sur l'article 5, 3., du Règlement Bruxelles I et sur l'article 96, 2°, du Code de droit international privé (« CODIP »).⁴

La Cour de cassation rejeta le pourvoi, validant en substance le raisonnement tenu par la cour d'appel d'Anvers.

¹. Avocat au barreau de Bruxelles (Simont Braun), assistant à l'Université libre de Bruxelles (ULB).

². L'auteur tient à remercier madame Esra Güler pour ses recherches et son assistance.

³. Règlement (CE) n° 44/2001 du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale (*J.O.*, 16 janvier 2001, p. 1). Soulignons que le Règlement Bruxelles I a été remplacé par le règlement (UE) n° 1215/2012 du Parlement européen et du Conseil du 12 décembre 2012 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale (*J.O.*, 20 décembre 2012, p. 1 (dit « Bruxelles Ibis »)). Les développements du présent commentaire gardent toutefois leur pertinence, puisqu'ils concernent l'art. 5, 3), du règlement Bruxelles I, qui a été repris presque mot pour mot à l'art. 7, 2), du règlement Bruxelles Ibis.

⁴. Loi du 16 juillet 2004 portant le Code de droit international privé.